

Taustaa

Viheralueiden saavutettavuus- ja mitoitusohjeella vastataan tarpeeseen säilyttää riittävä määrä hyvin saavutettavia viheralueita kaupunkia tiivistettäessä. Lähiluonto tukee terveyttä ja hyvinvointia monin tavoin. Mitä useammin ja mitä pidempään oleskelemme lähiluonnossa, sitä paremmin tutkimusten mukaan voimme.

Yleiskaavassa on esitetty viheralueverkosto ja määrätty viheralueiden riittävydestä ja saavutettavuudesta. Viheralueverkostoa kehitetään edelleen Viherrakenteen kehityskuva VIVA-työssä. Kaavarunko- ja asemakaavatasolla hyödynnetään Viher- ja virkistysalueiden saavutettavuus- ja mitoitusohjetta SAAVUa, jotta viheralueille ja niiden palveluille on riittävät tilavaraukset ja ne ovat hyvin saavutettavia.

Viheralueiden kehitystyötä on tehty rinnakkain Yleiskaavoituksen Kestävä kaupunki-tiimin Viherrakenteen kehityskuvan, saavutettavuustyön ja Kadut ja puistot -palvelualueen Viheralueiden palveluverkon päivitystyön kanssa.

Viher- ja virkistysalueiden saavutettavuus- ja mitoitusohje SAAVU on osa Viherrakenteen kehityskuvan VIVAn kokonaisuutta. VIVA-työ valmistuu tämän vuoden loppuun mennessä.

Viheralueiden saavutettavuus- ja mitoitusohje SAAVU tukee strategian Kukoistavien kaupunkikeskustuksien painopistettä, jossa tärkeää on mm. viihtyisyys sekä se, että luonto on lähellä ja helposti saavutettavissa. Strategiassa on lisäksi mainittu toimenpiteenä, että viheralueiden mitoitusta ja saavutettavuutta tutkitaan. SAAVU-ohjeen avulla voidaan tuoda esille myös viherrakenteen kehittämistarpeita jokaisen suuralueen keskustan kehittämissuunnitelmiin.

Ohjeen mitoituksen taustaa ja lähtökohtia

Ohjeen mitoituksen lähtökohtina ovat keskusta-alueilla Green City -ohjeistus ja asuinalueilla kuutoskaupunkien ekologisen kestävyysindikaattorit.

Yleiskaavassa tiivistetään keskusta-alueita ja määräyksissä viitataan riittäviin puistoihin ja julkisiin ulkotiloihin. Lähtökohta-aineistona on yleiskaavan selvitys: Vantaan viherrakenneselvitys 2017. Siinä on tutkittu viheralueiden määrää ja saavutettavuutta.

SAAVU-analyysin perusteita

Ohje mittaa sitä, miten ihmiset pääsevät virkistäytymään julkisiin vehreisiin ympäristöihin.

Keskusta-alueilla vaaditaan tiheämmin pienialaista kaupunkivihreää, koska julkisia viheralueita ja vehreitä pihatiloja per henki on vähemmän kuin asuinalueilla. Kuitenkin viheralueet voivat olla pienempiä kuin muualla, koska keskustoissa tarvitaan tilaa moneen tarpeeseen. Tämä johtaa suureen kulutuspaineeseen ja siihen, että keskustojen virkistysalueet on rakennettava kestävästi kulutusta.

Laajojen viheraluekokonaisuuksien (yli 10 tai 18 hehtaaria) osia ovat virkistysalueiden lisäksi myös maatalousalueet, luonnonsuojelualueet, hautausmaat ja suojaviheralueet. Tätä pienempien virkistysalueiden saavutettavuutta sen sijaan lasketaan nimenomaan virkistykseen varatuista alueista. Pienessä kaupunkivihreässä otetaan huomioon myös julkista ulkotilaa vehreyttävät tontin ja katualueen osat.

SAAVU-analyysin laatimisen käytännöt

Yleiskaavayksikön Kestävä kaupunki -tiimi vastaa ohjeen käytöstä ja kehittämisestä. Kaikki voivat käyttää ohjetta. Tekemiseen ja tulkintaan tarvitaan viheralan ja kaavoituksen asiantuntemusta. Ohjetta käytetään kaavarungoissa ja laajoissa asemakaavoissa, tai kun kajotaan viheralueisiin. Jos kaupunkikeskukseen liittyy kiinteästi sekoittunut (yleiskaavassa raidallinen) alue, käytetään keskustojen mitoitusohjetta.

Lähtökohta-analyysi tehdään tarvittaessa kaavoitetuista viheralueista ohjeen mukaan. Suunnittelua ohjaava analyysi tehdään asemakaavan tai kaavarungon tms. luonnosaineistosta siten, että varmistetaan viheralueiden riittävyys ja saavutettavuus.

SAAVU-ohjetta voidaan hyödyntää monissa eri mittakaavoissa ja eri tarkkuustasoilla. Tarkemmin tutkittaessa saavutettavuusvyöhykkeet piirretään reittejä pitkin ja pienen kaupunkivihreän osalta otetaan laskentaan mukaan katuvihreä ja tonttien julkiseen ulkotilaan aukeava vihreä.

Ohjeen sisältö

Keskusta-alueilla (yleiskaavan C-, AC- ja keskustaan liittyvä A/TP) noudatetaan seuraavaa mitoitusohjetta:

Viheralue tai virkistysalue	Etäisyys kodista	Viheralueen tai virkistysalueen koko
Pieni kaupunkivihreä	150 m (3 min kävely)	Vähintään 100 m ²
Pieni virkistysalue	400 m (6 min kävely)	Vähintään 0,5 ha
Iso virkistysalue	800 m (12 min kävely)	Vähintään 6 ha
Laaja viheraluekokonaisuus	1000 m (15 min kävely)	Vähintään 18 ha

Mitoitus tehdään paikkatietoanalyysin ohjeen mukaisesti.

Asuinalueilla (yleiskaavan A, AK, A/KM, A/TP) noudatetaan seuraavaa mitoitusohjetta:

Virkistysalue tai viheralue	Etäisyys kodista	Virkistysalueen tai viheralueen koko
Lähipuisto tai lähimetsä	300 m	Vähintään 1 ha
Laaja viheralue	700 m	Vähintään 10 ha

Mitoitus tehdään paikkatietoanalyysin ohjeen mukaisesti.

Esimerkkejä SAAVU-ohjeen hyödyntämisestä

Ratikan kaavarunkoon kokeiltiin SAAVU-analyysiä. Monikeskuksisen kaupunkirakenteen ansiosta Vantaalla ylipäättään suurempien viheralueiden saavutettavuus on hyvä. Pienessä kaupunkivihreässä näyttäisi useimmiten olevan täydennettävää. Johtopäätöksinä mm. että kaavarungossa lisättävä virkistysalueita mm. Aviapoliksen ja Tikkurilan keskusta-alueille. Ratikan kaavarunkoon lisättiin virkistysalue-pistemerkit ja viherketju-merkit analyysin pohjalta. Pienestä

kaupunkivihreästä, kuten taskupuistoista ja katuvihreästä on huolehdittava asemakaavoituksen yhteydessä.

Ratikan kaavarungon asuinalueiden lähivirkistysalueilla analyysi osoitti, että tarkastelun mukaan virkistysalueita on lähellä riittävästi ja riittävän hyvin saavutettavissa lähes kaikkialla, joten analyysin perusteella ei ollut suurta tarvetta muutoksiin.

Toinen case-esimerkki on Korson keskustan SAAVU-analyysi reittejä pitkin. Nykytilanneanalyysi osoittaa pienen kaupunkivihreän tarpeen radan molemmin puolin. Lisäämällä katuvihreää, vehreitä kaupunkiaukiota ja tonttien reunojen vihreää sekä taskupuistoja saadaan testauksen jälkeen riittävät ja saavutettavat viheralueet. Analyysiä on hyödynnetty Korson kaavarunkotyössä keskustavihreän kehittämisessä.